

ת"פ (חדרה) 14788-08-11 - מע"מ חדרה נ' קבוצת יחיא בע"מ ואח'

ת"פ (חדרה) 14788-08-11 - מע"מ חדרה נ' קבוצת יחיא בע"מ ואח'שלום חדרה

ת"פ (חדרה) 14788-08-11

בע"ח (חדרה) 36329-08-13

מע"מ חדרה

נגד

1. קבוצת יחיא בע"מ

2. אדיב יחיא

בית משפט השלום בחדרה

[23.10.2013]

כב' השופטת טל תדמור-זמיר

החלטה

בפני בקשת הנאשם 2 להורות למאשימה להעמיד לעיונו את נהלי והנחיות אגף מע"מ בנוגע לאופן הטיפול בתיקי עבירות בסיסיות (טכניות) (להלן: "ההנחיות הפנימיות").

העובדות הצריכות לעניין

כנגד הנאשמים הוגש כתב אישום המייחס להם שתי עבירות על סעיף 117(א)(6) לחוק מס ערך מוסף תשל"ו -

1975, בגין אי הגשת דו"חות תקופתיים במועד המתחייב בחוק.

מעובדות כתב האישום עולה כי הנאשמת 1 הינה חברה העוסקת במתן שירותי כוח אדם והסעות והנאשם 2 היה מנהל פעיל בנאשמת 1 בתקופה הרלוונטית לכתב האישום.

תחילה היה הנאשם 2 מיוצג על ידי עו"ד פרטי, אולם דומה כי שיתוף הפעולה ביניהם לא צלח ואותו עו"ד שוחרר מהייצוג.

אז, בהיותו בלתי מיוצג, טען הנאשם 2 טענות שונות, הצהיר כי הוא כופר בעובדות כתב האישום והתיק נקבע לשמיעת ראיות.

בטרם החל בית המשפט בשמיעת ראיות חזר בו הנאשם מכפירתו, ביקש להימנע מהרשעתו ונשלח לשירות המבחן על מנת שיתקבל תסקיר בעניינו.

עם התקבל התסקיר, ביקש הנאשם לחזור בו מהודאתו, בית המשפט נעתר לבקשה, מינה לנאשם סנגור מהסנגוריה הציבורית והעביר התיק לטיפולו של המותב הנוכחי.

ביום 12.9.13 נקבע דיון הקראה בפניי ובדיון הסכימו הצדדים כי אדון גם בבקשה מושא החלטה זו. כך הגענו עד הלום.

טענות הצדדים

הנאשם מבקש להמציא לעיונו את ההנחיות הפנימיות, בהיותן "חומר חקירה" כהגדרתו בסעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב - 1982 (להלן: "החסד"פ"); על מנת לבחון האם במקרה דנן קיימה המאשימה את הנחיותיה שלה, בטפלה בעניינו, ובמידת הצורך לעתור לביטול כתב האישום מחמת הגנה מן הצדק או אי תקינות המעשה המנהלי החל בפלילים.

ב"כ הנאשם הוסיף וציין כי הנחיות פנימיות של אגף מס הכנסה ומיסוי מקרקעין, המהווה אגף שני ברשות המיסים המאוחדת, הועברו לידי מבלי שנדרש לפנות לבית המשפט, ומכאן נלמד כי יש להעביר לעיונו גם את ההנחיות הפנימיות מושא הבקשה דנן.

ב"כ הנאשם הפנה לפסיקה שיש בה כדי לתמוך טענותיו וביקש לקיים את זכותו לקיום הליך הוגן המעוגנת כזכות יסוד ולהיעתר לבקשה.

מנגד, טוענת המאשימה כי כל חומר החקירה הקיים בתיק הומצא לנאשם וההנחיות הפנימיות מהוות "תרשומות פנימיות", אשר אינן מצויות בתיק ואינן מהוות חומר חקירה.

עוד טענה ב"כ המאשימה כי התביעה ממלאת את המוטל עליה בנאמנות וכי ההנחיות הפנימיות אינן מהוות בסיס בלעדי לקבלת החלטה בדבר הגשת כתב אישום וההכרעה נתונה לשיקול דעתו הבלעדי של התובע, כפי שפורט בנימוקי התובע להגשת כתב האישום במקרה דנן, נימוקים אשר הומצאו לנאשם זה מכבר.

באשר להמצאת ההנחיות הפנימיות של אגף מס הכנסה ומיסוי מקרקעין לסנגור במסגרת תיק אחר, טוענת המאשימה כי אומנם מדובר ברשות אחת אך בשני גופים נפרדים וכי ככל שאלה נמסרו, הרי שהדבר נעשה בטעות ואין להקיש מכך לעניינו.

משכך, מבקשת המאשימה לדחות הבקשה.

המסגרת הנורמטיבית

סעיף 74 לחסד"פ קובע -

74. (א) הוגש כתב אישום בפשע או בעוון, רשאים הנאשם וסניגורו, וכן אדם שהסניגור הסמיכו לכך, או, בהסכמת התובע, אדם שהנאשם הסמיכו לכך, לעיין בכל זמן סביר בחומר החקירה וכן ברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת, והנוגע לאישום שבידי התובע ולהעתיקו.

(ב) נאשם רשאי לבקש, מבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום, להורות לתובע להתיר לו לעיין בחומר שהוא, לטענתו, חומר חקירה ולא הועמד לעיונו.

אין עוררין כי בסיס זכותו של הנאשם לעיין בחומר החקירה הינה מתן הזדמנות מלאה ומיטבית לנאשם להכין את הגנתו ובכך לממש את זכותו להליך הוגן. לאור תכלית זו פורש בהרחבה ובצורה מקילה המונח "חומר חקירה" באופן שכולל "כל חומר שקשור באופן ישיר או עקיף לאישום ונוגע ליריעה הנפרשת במהלך האישום הפלילי... מבחן העל לסיווג "חומר חקירה" הוא מידת הרלוונטיות שלו", כפי שאף נקבע לאחרונה בבש"פ 4109/13 מ"י נ' פביאן דה פאס (7.7.13), על ההפניות שם.

אם כן, על מנת שהחומר המבוקש אכן ייכנס להגדרת "חומר חקירה" יש להצביע על יסוד של ממש להנחה, כי יש בו כדי להשפיע על בירור האשמה המיוחסת לנאשם. על כן אין לפרש את המונח "חומר חקירה" פירוש דווקני ומצמצם, המוגבל לחומר הראיות הנוגע אך ורק במישורין לעבירה המיוחסת לנאשם. הנטייה היא למתן פירוש מרחיב ואפילו די בנגיעה עקיפה. לשון אחרת; "חומר חקירה" הוא גם ראיות השייכות באופן הגיוני "לפריפריה של האישום", אשר להן עשויה להיות רלוונטיות לאישום או לניהול ההגנה. עם זאת, במסגרת שיקול הדעת של התביעה - הכפוף לבקרת בית המשפט - אין לכלול במונח "חומר חקירה" ראיות שהרלוונטיות שלהן לאישום הפלילי הנדון רחוקה ושולית" (ראה בבש"פ 10283/09 לדר נ' מ"י (19.1.10), בבש"פ 6717/12 מ"י נ' אהרון (18.12.2012) ובש"פ 7064/08 מ"י נ' ברקו (13.8.2009)).

מן הכלל אל הפרט

לאחר ששמעתי הצדדים ועיינתי בחומר שהוגש לעיוני, סבורה אני כי הצדק במקרה דנן עם ב"כ הנאשם ואנמק. לטענת ב"כ הנאשם, ההנחיות הפנימיות מהוות קריטריונים באשר לאופן הטיפול בתיקי עבירות בסיסיות (טכניות), המונחים לפתחם של מקבלי ההחלטות טרם הגשת כתב אישום. עיון בהנחיות אלה יאפשר לו לבחון האם אכן פעלה המאשימה בהתאם להנחיותיה ובמידה ולא עשתה כן, לבחון קיומן של טענות הגנה מן הצדק. זה המקום להזכיר כי העבירות כגון אלה בן עסקינן הינן עבירות מנהליות, שכן מיסוי הינו פעולה מנהלית, המתבצעת על-ידי רשויות השלטון תוך הפעלת סמכויות חקירה ואכיפה, שבכוחן לפגוע בזכויות הפרט. ככל רשות שלטונית אחרת, אף רשויות המס חבות חובת אמון לאזרח ומחובה זו נגזרת גם כפיפותה של רשות המס לעקרונות חופש המידע וזכות העיון (ראו רע"א 291/99 ד.נ.ד. אספקת אבן ירושלים נ' מנהל מס ערך מוסף (14.4.04) שם נדונה בקשת נישום לעיין בחומר חקירה קודם להגשת השגה על שומת מע"מ).

במסגרת רע"א 291/99 הנ"ל בחן כב' הנשיא ברק (כתוארו דאז) את זכותו של הפרט לעיין במסמכים המוחזקים בידי רשות מנהלית אשר שימשו אותה להחלטה בעניינו וכך קבע:

"זכותו של הפרט לעיין במסמכים המוחזקים בידי הרשות המנהלית ואשר שימשו אותה להחלטה בעניינו, היא ממושכלות היסוד של המשטר הדמוקרטי. זוהי "זכות העיון הפרטית", הנגזרת בעיקר מזכות הטיעון ומחובת המינהל לפעול בשקיפות".

כן נקבע:

"הכלל הוא ש"לכל אזרח ישראלי או תושב הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית..." (כפי שמצהיר כיום סעיף 1 לחוק חופש המידע). המידע נאסף על-ידי רשויות השלטון ומוחזק אצלן בנאמנות עבור אזרחי המדינה ותושביה. לכן ההנחה היא שכל מידע שמוחזק בידי רשות מרשויות השלטון אמור להיות נגיש לעיונו של הפרט. כך הוא, מקל וחומר, בזכות העיון הפרטית, שבה גורלו של מבקש המידע המסוים מונח על הכף. (...). בהיות רשות המס רשות מנהלית, הנחת המוצא היא שחל כלל הגילוי: (...). סודיות גם כלפי הנישום עצמו אך אין הצדקה לנטיית רשויות המס - ובענייננו מנהל מס ערך מוסף - לעשות שימוש מרחיב ומוגזם בחובת הסודיות מקום שתכליותיה אינן מחייבות זאת. ברוב המקרים אין סתירה בין תכליות החיסיון לבין זכות העיון של הנישום בחומר הנוגע לו. (...) הכלל הוא אפוא כלל הגילוי גם בדיני המס".

להרחבה בשאלת היחס בין זכותו של נאשם לעיין בחומר חקירה אל מול הזכות לקבל מידע לפי חוק חופש המידע ראה החלטתו של כב' הש' טורס, בע"ח 5291-04-12 דנינו נ' משטרת להב (21.6.12) (להלן: "ענין דנינו") ההחלטה אמנם בוטלה על ידי בית המשפט המחוזי, ברם הביטול נבע מהסכמת הצדדים, מבלי שקיים דיון לגופו של ענין).

זאת ועוד - לתובע המבקש להגיש כתב אישום בגין עבירה מנהלית, נתונה הסמכות רק "כאשר הוא סבור שהנסיבות מצדיקות זאת מטעמים שירשמו", כלשון סעיף 15 לחוק העבירות המנהליות תשמ"ו - 1985. קרי, המחוקק מטיל על תובע נטל - להסביר מדוע בחר לנקוט בהליך פלילי תחת הליך מנהלי.

על רקע האמור, סבורה אני כי ההנחיות הפנימיות למעלה מרלוונטיות להגנתו של הנאשם, המבקש לבחון את מערך השיקולים שעמד בבסיס החלטת המאשימה ואת הפעולות שנקטה, טרם הגשת כתב אישום נגדו.

בתי המשפט הדנים בפלילים נדרשים לעיתים לבקר את חוקיות פעולות רשויות האכיפה בהעמדתן נאשמים לדין פלילי. זאת, בפרט כאשר נאשם עותר לביטולו של כתב האישום, בין אם בשל היעדר סמכות להגישו, בין אם מחמת פגם שנפל בהליך החקירה או הגשת כתב האישום, בין אם בשל פסול בשיקול הדעת של הרשות ובין אם משום שעומדת לו, לטענתו, "הגנה מן הצדק". כך, ניתן למצוא בפסיקה דוגמאות שונות למקרים בהם אגב הדיון בחוקיות כתב האישום בחנה הערכאה הפלילית את התנהלותה של התביעה (ראה בג"צ 9131/05 ניר עם כהן ירקות אגודה שיתופית חקלאית בע"מ נ' מ"י (6.2.06) והאיזכורים שם וכן ת"פ 27294-10-10 מ"י נ' מכללת הגליל המערבי - יד נתן (2.1.12) שם פסול בהתנהלות הרשות טרם הגשת כתב האישום הוביל למחיקתו).

באשר לטענת המאשימה לפיה ההנחיות הפנימיות מהוות נייר עבודה פנימי - אכן נקבע בפסיקה כי "תרשומות פנימיות" של רשויות החקירה והתביעה נכללות, על דרך הכלל, בגדר החריג לעקרון גילוי חומר חקירה. מסמכים פנימיים אלה הוגדרו בפסיקה "כסיכומי חקירה, עיבוד וניתוח הראיות ודיונים פנימיים של רשויות החקירה והתביעה". אמנם אין מדובר בהכרח ברשימה סגורה והאבחנה העיקרית שיש לערוך כאשר מתעוררת שאלה מסוג זה היא האם מדובר בראיות עצמאיות שהושגו בדרך כזו או אחרת במסגרת חקירת המשטרה, או שמא מדובר בסיכומים ותרשומות פנימיים של גורמי החקירה והתביעה, שיש בהם ניתוח או הסקת מסקנות על בסיס חומר הראיות הגולמי. (ראו לעניין זה בש"פ 7553/10 מזל בן אושר נ' מ"י (7.12.10)).

גם בבש"פ 62/02 מ"י נ' שלמה בן רחמים נרקיס (31.1.02), אליו הפנתה המאשימה לתמוך התנגדותה, נקבע כי "ההגדרה או התיוג המשטרתי אינם מכריעים את טיב החומר. לעומת זאת, תרשומות פנימיות, דוחות סיכום פנימיים וניירות עבודה פנימיים אינם בבחינת "חומר חקירה". אף דוחות סיכומי חקירה שנעשו על-ידי מס הכנסה ומשטרת ישראל וכן זיכרונות-דברים ורישומים שנרשמו על-ידי הרשויות אינם "חומר חקירה" כמשמעותו בסעיף 74 לחוק. גם דוחות שמכינות רשויות המדינה כחומר עזר לגיבוש עמדת המדינה בעניינים התלויים ועומדים בפניו בתי-המשפט אינם פתוחים לעיון הסניגוריה..."

אלא שבעניין נרקיס הנ"ל נדונו מסמכים ספציפיים כגון סיכומי תוכן שיחות טלפון ונקבע כי אלה אינם מהווים חומר חקירה.

ברי כי אין הנדון דומה לענייננו, בו מדובר בהנחיות של בעלי תפקידים וסמכויות ברשות המיסים, הנחיות שיש בהן כדי להתוות דרך פעולה למאשימה ולנציגיה, בבואם לנקוט הליך פלילי כנגד אזרח, ועל כן יש להציג לעיון הנאשם. זה המקום לציין כי בשנים האחרונות חשיפת הנחיות אשר יש בהן כדי להתוות את אופן פעולת הרשות, זכתה למקום של כבוד והמקרים בהם רשות מביעה התנגדות למסור הנחיות כגון אלה לעיון ההגנה הפכו נדירים. כך, גם רשות מקבילה למאשימה - אגף מס הכנסה ומיסוי מקרקעין - אפשרה להגנה עיון בהנחיות פנימיות החלות עליה, כך הנחיות היועמ"ש ופרקליט המדינה עומדות לעיון הציבור ברשת האינטרנט (כן ראה הסכמת המאשימה בעניין דנינו הנ"ל) ועל כן לא מצאתי טעם בהתנגדותה והתעקשותה של המאשימה בתיק דנן שלא לאפשר עיון בהנחיותיה היא.

סוף דבר

בהתחשב בכל שפורט לעיל, אני מקבלת הבקשה ומורה למאשימה להמציא לעיון ב"כ הנאשם את נהלי והנחיות אגף מע"מ באשר לאופן הטיפול בתיקי עבירות בסיסיות (טכניות), בהיותן "חומר חקירה" בנסיבות האמורות. המזכירות תמציא לצדדים העתק ההחלטה. ניתנה היום, י"ט חשון תשע"ד, 23 אוקטובר 2013, בהעדר הצדדים.